

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแนะแนวมีบทบาทและมีความสำคัญเป็นอย่างมากในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากสภาพปัญหาต่างๆ ของนักเรียนในโรงเรียนมีมากขึ้น ทั้งปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาในการประกอบอาชีพ ตลอดจนปัญหาส่วนตัว ซึ่งปัญหาเหล่านี้มักจะปรากฏได้ชัดกับนักเรียนช่วงอายุ 13-18 ปี อยู่ในช่วงการเป็นวัยรุ่น เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ พัฒนาการในวัยนี้จึงมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เริ่มสนใจเพศตรงข้าม การแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง แสดงออกซึ่งความสนใจและค่านิยมออกมาอย่างชัดเจน จึงมีความอ่อนไหวต่อการเกิดปัญหาต่างๆ ได้ง่าย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ถ้าช่วงวัยนี้ดำเนินชีวิตผ่านไปอย่างราบรื่นก็จะเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้ามจะเป็นช่วงวัยที่มีความยุ่งยากต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัว ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ เนื่องจากเป็นวัยที่มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุดยิ่งกว่าวัยอื่นๆ (Erikson, 1950) จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 22 ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมืองมักจะประสบสภาพปัญหาอย่างน้อยหนึ่งอย่างเกี่ยวกับปัญหาทางด้านอารมณ์และการปรับตัวในพฤติกรรม (Hossain, 2013) เช่น การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของบังคลาเทศได้รับความเดือดร้อนจากอัตราการออกกลางคันค่อนข้างสูง (Ahmed, et al., 2007) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและปัญหาพฤติกรรมเกี่ยวกับอารมณ์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่การลาออกจากโรงเรียน (Patel & De Souza, 2000) นอกจากนี้พฤติกรรมของนักเรียนได้รับจัดว่าเป็นพยานหลักฐานที่ดีและเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการศึกษาที่ดีที่สุด (Barriga, et al., 2002) โดยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ การใช้สารเสพติด เพศสัมพันธ์ ความรุนแรง ภาวะซึมเศร้า ความพยายามฆ่าตัวตาย เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อการไม่ประสบความสำเร็จทางการศึกษาและเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในชีวิต (Eaton et al., 2008) จากปัญหาดังกล่าวการให้ความสนใจ การเอาใจใส่ และการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ โดยโรงเรียนจะมีบทบาทเพียงแค่การให้ความรู้แก่นักเรียนแต่เพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม สภาพการณ์ที่นำไปสู่การแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของหลักสูตร ระดับมัธยมศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว และพัฒนาการของนักเรียนวัยรุ่น (รัญจวน คำชิรพิทักษ์, 2552) การแนะแนวในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพัฒนาการ การป้องกันปัญหา และการแก้ไขปัญหา โดยการแนะแนวสามารถช่วยระบุและขจัดสาเหตุของความล้มเหลว การแก้ไขสิ่งที่ไม่ดี การเข้าชั้นเรียนที่ไม่สม่ำเสมอ และขจัดปัญหาที่ขัดขวางความก้าวหน้าของนักเรียน ถือว่าการแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการช่วยเหลือบุคคลค้นพบความสามารถและพรสวรรค์ของตนเอง สามารถค้นหาหรือพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่สมดุล มีสุขภาพที่ดี ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถแก้ปัญหาและปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนา

อย่างเต็มที่ มีชีวิตอยู่กับความพึงพอใจ ฉะนั้นบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนคือการช่วยให้บุคคลค้นพบความเป็นตัวตนของตนเองและใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดกับความสามารถหรือความเป็นตัวตนทั้งในตัวบุคคลและสังคม (Sharma & Sharma, 2004; Singh, Y. K., 2007; นิธิพัฒน์ เมฆขจร, 2557) ที่สำคัญเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับจุดหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไปที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การแนะแนวจะประสบความสำเร็จได้นั้น สิ่งสำคัญคือทางโรงเรียนจะต้องมีการจัดบริการแนะแนวให้กับนักเรียน เพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนให้ลดน้อยลง เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเองและยังเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของโรงเรียนอีกด้วย (โพธิพันธ์ พาณิช, 2558) การจัดบริการแนะแนว ประกอบด้วย 5 บริการ ได้แก่ บริการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) บริการสนเทศ (Information Service) บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) และบริการวิจัยและติดตามผล (Research and Follow up Service) ซึ่งแต่ละบริการมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพที่ดีได้นั้น จะต้องจัดให้ถ้วนทั้ง 5 บริการ (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558) เพราะเป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียน อาชีพ หรือปัญหาทางด้านส่วนตัวและสังคม (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2543) โดยทางโรงเรียนควรจัดงานบริการแนะแนวให้เกิดผลสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริงในด้านการพัฒนาระบบแนะแนว และการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนเหมาะสม (ปทุม มหาปราบ, 2557) แต่ที่ผ่านมานั้นมักจะพบว่า การจัดบริการแนะแนวยังไม่เป็นที่ประสบความสำเร็จมากนัก อาจเนื่องมาจากหลายสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่องานบริการแนะแนวของครูแนะแนวโรงเรียน ได้แก่ ครูแนะแนวทำงานหลายด้าน มีคาบเวลาการสอนมาก จึงทำให้ครูไม่มีเวลาในการจัดบริการแนะแนวมักนัก ครูแนะแนวไม่ได้จบวิชาเอกแนะแนวโดยตรงแหล่งบริการให้ยืมแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลความร่วมมือจากคณะครู ขาดการสนับสนุนและความสนใจจากผู้บริหาร จึงทำให้การดำเนินงานแนะแนวไม่บรรลุผล (จารุวรรณ ธีระวิชัย, 2541) นอกจากนี้ผู้บริหารบางคนไม่เข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญของการแนะแนว ไม่มีการมอบอำนาจและความรับผิดชอบ รวมทั้งบุคลากรในโรงเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่องานแนะแนว (อรวีโล สว่างคำ, 2548; อุษณีย์ เย็นสบาย, 2548)

จากความสำเร็จและประเด็นปัญหาของการแนะแนวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่างานบริการแนะแนวในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความตระหนักให้กับทางผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้มีความสำคัญมากขึ้น โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นถึงสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในงานบริการแนะแนว การประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) เป็นเทคนิควิธีการอย่างหนึ่งเพื่อหาคำตอบและนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กร และผลของการประเมินความ

ต้องการจำเป็นยังให้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายของผู้บริหาร และกำหนดเป้าหมายของโครงการหรือกิจกรรม (Isaac & Michael, 1995) โดยการประเมินความต้องการจำเป็น จัดว่าเป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และข้อมูลที่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ทางบวก (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550) ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียนสามารถช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูแนะแนวได้ประเมินว่าโรงเรียนมีการจัดบริการแนะแนวให้กับนักเรียนมากน้อยเพียงใด มีจุดแข็งหรือจุดอ่อนที่ควรจะต้องได้รับการพัฒนาในประเด็นใดบ้าง และยังช่วยให้ระบุถึงปัญหาได้อย่างแท้จริง นำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดสามารถตอบสนองให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนตรงตามความเป็นจริง ทั้งนี้ผลที่ได้จากการวิจัยจะสะท้อนให้ทางโรงเรียนได้ตระหนักและรับรู้ว่าจะปรับปรุงหรือมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องจัดบริการแนะแนวในด้านใดมากที่สุด และทางภาควิชาจิตวิทยาสามารถนำข้อมูลส่วนนี้ในการให้ความช่วยเหลือทางโรงเรียนเพื่อที่จะกำหนดแนวทาง วางแผน และสนับสนุนงานบริการแนะแนวให้กับนักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง สามารถตัดสินใจเลือกวางแผนในการศึกษาต่อ และมีทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. คำถามของการวิจัย

2.1 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ มีระดับความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับใด

2.2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างสังกัดและขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกันมีความต้องการจำเป็นเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

2.3 ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถจัดลำดับความต้องการจำเป็นได้อย่างไร

2.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียนอะไรบ้าง

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่

3.2 เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างสังกัดและขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกัน

3.3 เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่

3.4 เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษางานบริการแนะแนวในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล 2) บริการสนเทศ 3) บริการการให้คำปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) บริการติดตามและประเมินผล (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2543; นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558)

4.2 ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1) โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) เชียงใหม่ จำนวน 24 โรงเรียน แบ่งออกเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก 7 โรงเรียน ขนาดกลาง 15 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน จำนวนครู 488 คน และนักเรียน 6,241 คน 2) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เชียงใหม่ จำนวน 34 โรงเรียน แบ่งออกเป็น โรงเรียนขนาดกลาง 10 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 18 โรงเรียน และขนาดใหญ่พิเศษ 6 โรงเรียน จำนวนครู 2,251 คน และนักเรียน 36,748 คน รวมทั้งหมดจำนวน 58 โรงเรียน จำนวนครู 2,739 คน และนักเรียน 42,989 คน (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ข้อมูลล่าสุดวันที่ 10 มิถุนายน 2561)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดเชียงใหม่ และทำการสุ่มโรงเรียนตัวอย่าง จากจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในชั้นที่ 2 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ชั้นภูมิที่ 1 คือ โรงเรียนในสังกัด สพป. และโรงเรียนในสังกัด สพม. ชั้นภูมิที่ 2 คือ ชั้นภูมิขนาดของโรงเรียน ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ โดยมีสังกัดและขนาดโรงเรียนเป็นชั้นและโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มได้โรงเรียนแต่ละขนาดมา 1 โรงเรียน และทำการสุ่มระดับชั้นในแต่ละชั้นเรียนมา 1 ห้องเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ประกอบด้วย 1) โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) เชียงใหม่ จำนวน 3 โรงเรียน (เล็ก = 1, กลาง = 1, ใหญ่ = 1) 2) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เชียงใหม่ จำนวน 3 โรงเรียน (กลาง = 1, ใหญ่ = 1, ใหญ่พิเศษ = 1) รวมทั้งหมดจำนวน 6 โรงเรียน 27 ห้องเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร

ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว จำนวน 36 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน 720 คน (โรงเรียนสพป. 3 โรง $\times$ 3 ระดับชั้น $\times$ 1 ห้องเรียน = 9 ห้องเรียน และโรงเรียนสพม. 3 โรง $\times$ 6 ระดับชั้น $\times$ 1 ห้องเรียน = 18 ห้องเรียน)

4.2.1 เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย

1) ตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานบริการแนะแนวโดยตรงได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จังหวัดเชียงใหม่

2) ผู้ใช้บริการงานแนะแนวในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

3) ผู้เข้าร่วมการวิจัยยินดีเข้าร่วมการวิจัย

4.2.2 เกณฑ์การคัดออกผู้เข้าร่วมการวิจัย

1) ผู้เข้าร่วมไม่ให้ความสนใจและไม่ให้ความร่วมมือในการวิจัย
2) ผู้เข้าร่วมมีความบกพร่องหรือพิการทางด้านร่างกายและสติปัญญา
3) ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีโรคประจำตัวหรือป่วยกะทันหัน จนไม่สามารถที่จะเข้าร่วมการวิจัยได้

4.2.3 เกณฑ์การยุติการเข้าร่วมการวิจัย

1) ในขณะที่ดำเนินการวิจัยอยู่ผู้เข้าร่วมการวิจัยรู้สึกอึดอัดและไม่ยินดีที่จะตอบแบบสอบถามและให้การสัมภาษณ์

2) ในขณะที่ดำเนินการวิจัยอยู่ผู้เข้าร่วมการวิจัยอ่านข้อคำถามและถูกสัมภาษณ์แล้วเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์และก่อให้เกิดความลำบากใจในการตอบ

3) ในขณะที่ดำเนินการวิจัยอยู่ผู้เข้าร่วมการวิจัยรู้สึกไม่ชอบ ไม่พอใจในคำพูดหรือพฤติกรรมของผู้วิจัย

4) ในขณะที่ดำเนินการวิจัยอยู่ผู้เข้าร่วมการวิจัยเกิดความเครียด ไม่สบายหรือป่วยกะทันหัน

4.2.4 การดำเนินการหากผู้เข้าร่วมการวิจัยถอนตัวออกจากการวิจัย

ยินดีให้ผู้เข้าร่วมวิจัยถอนตัวในกรณีที่ไมพร้อมและไม่สามารถให้ข้อมูลได้ ประเมินว่าการให้ข้อมูลนี้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ มีผลกระทบต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ถอนตัวจะไม่มีโทษ หรือความผิดใดๆ ได้การเคารพสิทธิส่วนบุคคล และผู้วิจัยจะดำเนินการหาบุคคลอื่นแทน และยินดีที่จะเข้าร่วมการวิจัยได้ ซึ่งการถอนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน และเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นเป็นความลับ เมื่อครบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในการดำเนินโครงการวิจัย จะดำเนินการทำลายข้อมูลเหล่านั้นทันทีตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเอกสารรับรองจริยธรรมในคน

4.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

4.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

4.3.1.1 ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) วุฒการศึกษา 4) ตำแหน่งในการทำงาน 5) ประสบการณ์ในการทำงาน 6) ระดับการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนว 7) ระดับความรู้ด้านแนะแนว และ 8) ประสบการณ์ในการอบรมเกี่ยวกับด้านแนะแนว

4.3.1.2 นักเรียน ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับชั้น 4) ผลการเรียน 5) สถานภาพครอบครัว และ 6) พักอาศัยอยู่กับ

4.3.1.3 สังกัดและขนาดโรงเรียน ประกอบด้วย 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เขต 1 (สพป.) ประกอบด้วย ขนาดโรงเรียนเล็ก กลาง และใหญ่ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (สพม.) ประกอบด้วย ขนาดโรงเรียนกลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ

4.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนว 2) เปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนว 3) ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนว และ 4) แนวทางในการพัฒนางานบริการแนะแนว ทั้ง 5 บริการของงานแนะแนว ประกอบด้วย 1) บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล 2) บริการสนเทศ 3) บริการให้คำปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) บริการติดตามและประเมินผล (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2543; นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558)

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนว หมายถึง กระบวนการที่ช่วยในการจัดลำดับความสำคัญในความแตกต่างหรือช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ หรือสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานบริการแนะแนวในโรงเรียน โดยข้อมูลที่ได้จากบุคคลสามารถนำมาสู่การตัดสินใจ วางแผน การกำหนดแนวทางการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบวกหรือเชิงสร้างสรรค์

5.2 งานบริการแนะแนว หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือให้บุคคลได้รู้จักและเข้าใจตนเองตามสภาพความเป็นจริง รู้จักที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง สามารถคิดและตัดสินใจในการวางแผนการศึกษา การประกอบอาชีพ และการปรับตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งงานบริการแนะแนว ประกอบด้วย 5 บริการ ดังนี้

5.2.1 บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) หมายถึง บริการที่โรงเรียนได้จัดขึ้นเพื่อทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนในด้านส่วนตัว ครอบครัว สุขภาพ การเรียน สังคม ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และบุคลิกภาพ โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ได้แก่ การเขียนอัตชีวประวัติ ระเบียบสะสม การเยี่ยมบ้าน การสำรวจการสัมภาษณ์ แบบทดสอบสติปัญญา แบบทดสอบความถนัด แบบสำรวจความสนใจ และแบบวัด

บุคลิกภาพ เป็นต้น เพื่อช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนเป็นอย่างดี สามารถให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งนักเรียนสามารถเกิดความตระหนักในตนเองและเข้าใจในตนเองมากยิ่งขึ้น

5.2.2 บริการสนเทศ (Information Service) หมายถึง บริการที่โรงเรียนจัดขึ้นโดย มุ่งเน้นรวบรวมข้อมูลและการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน ได้แก่ การจัด ปฐมนิเทศ การจัดปายนิเทศ การจัดนิทรรศการ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดกิจกรรมแนะแนว การจัดเสียงตามสาย การเชิญวิทยากร การศึกษานอกสถานที่ และการจัด ปัจฉินิเทศ เพื่อสามารถที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาสู่การประกอบการตัดสินใจและวางแผนด้วยตนเอง ในทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม รวมทั้งช่วยให้นักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารตรงกับความต้องการในการส่งเสริม พัฒนา และการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

5.2.3 บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) หมายถึง บริการที่ช่วยให้นักเรียน หรือกลุ่มนักเรียนเข้าใจในปัญหา ความสามารถ ความต้องการ และช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจ และเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพปัญหา ได้แก่ การจัดบริการให้คำปรึกษาหรือ เจ้าหน้าที่แนะแนว ห้องบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้ปกครอง การจัดตารางเวลาให้คำปรึกษา การบันทึกข้อมูลของผู้ที่มาขอรับคำปรึกษา การดำเนินการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อนเกินไป ทั้งนี้บุคลากรที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สุภาพอ่อนโยน มีความเข้าใจ รับฟัง ปัญหา รักษาความลับ และสามารถช่วยเหลือให้นักเรียนให้ตัดสินใจและแก้ปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม

5.2.4 บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) หมายถึง บริการที่ทางโรงเรียนจัด ขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในชีวิตเกี่ยวกับด้านการศึกษา การประกอบ อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ได้แก่ การจัดทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน กิจกรรมเสริมทักษะ กิจกรรม เสริมบุคลิกภาพและการปรับตัว การวางแผนการเรียน การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ การสอนซ่อมเสริม การจัดชมรม การวางแผนด้านอาชีพ การจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น และการหารายได้พิเศษระหว่าง เรียน ซึ่งบริการเหล่านี้เป็นการจัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงานตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

5.2.5 บริการติดตามและประเมินผล (Follow – up Service) หมายถึง บริการที่ โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือและติดตามผลนักเรียนภายหลังจากที่ได้รับบริการ แนะแนวไปแล้วว่ามีการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ นักเรียนได้รับประโยชน์ มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ทั้งนี้ยังช่วยให้ทราบถึงข้อดีและข้อบกพร่องของบริการ ต่างๆ ของโรงเรียน แล้วนำมาสู่การปรับปรุงแก้ไขงานบริการแนะแนว ได้แก่ การติดตามความ ต้องการของนักเรียน การติดตามนักเรียนที่ขาดเรียนบ่อยหรือออกกลางคัน การติดตามผลการสอน ซ่อมเสริม การติดตามผลการสำรวจข้อมูลนักเรียน การอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับการให้บริการแนะแนว การจัดทำกล่องรับความคิดเห็น การกรอกแบบสอบถามหรือแบบสำรวจ การประเมินผลการ จัดบริการแนะแนว การจัดทำสถิติของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา และการจัดทำเอกสารประเมินผล บริการแนะแนว

5.3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง โรงเรียน จำนวน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านป่าป๋อง 2) โรงเรียนสันกำแพงคันธารราษฎร์ และ 3) โรงเรียนวัดดอนจั่น โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1) โรงเรียนแม่หอพระวิทยาคม 2) โรงเรียนแม่แตง และ 3) โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

6.1 ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่

6.2 ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และครูแนะแนว สามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนถึงความต้องการของนักเรียนในงานบริการแนะแนวในแต่ละด้าน มาใช้ในการวางแผน และกำหนดทิศทางในการช่วยเหลือหรือส่งเสริมสนับสนุนคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

6.3 ภาควิชาจิตวิทยาได้รับทราบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นจริงในงานบริการแนะแนวของโรงเรียน โดยทราบจุดอ่อนและจุดแข็งในงานบริการแนะแนวในแต่ละขนาดของโรงเรียน และอาจารย์ในภาควิชาจิตวิทยาสามารถที่จะนำข้อมูลดังกล่าวมาวางแผนร่วมกัน เพื่อให้การช่วยเหลือทางโรงเรียนที่มีสภาพความต้องการในงานบริการแนะแนวตามความแตกต่างกันของแต่ละขนาดโรงเรียน ทั้งนี้การช่วยเหลือดังกล่าวยังสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างภาควิชากับโรงเรียน ทำให้บทบาทหน้าที่ของอาจารย์กับโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีมากขึ้น และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นส่งผลต่องานบริการแนะแนวในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

6.4 อาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาสามารถเข้าไปช่วยเหลือและให้ความรู้เกี่ยวกับงานบริการแนะแนวแก่ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และครูแนะแนวในโรงเรียน เพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่และสามารถดำเนินงานแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจารย์สามารถเข้าไปช่วยเหลือทางโรงเรียนตามความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญของงานบริการแนะแนวให้สอดคล้องกับขนาดโรงเรียนและสภาพงานบริการแนะแนวที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างและพัฒนางานบริการแนะแนวของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนอย่างสูงสุด

6.5 ภาควิชาจิตวิทยาสามารถดำเนินการจัดโครงการบริการวิชาการให้กับทางโรงเรียน โดยเป็นลักษณะของการให้ความรู้และจัดกิจกรรมด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ให้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 เพื่อให้นักเรียนได้ค้นหาตนเอง รู้จักและเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจารย์และนักศึกษาในภาควิชาจิตวิทยาจะได้มีบทบาทและใกล้ชิดกับหน่วยงานสถานศึกษามากขึ้น เป็นลักษณะของการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน พร้อมทั้งให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวถือว่าเป็นประโยชน์ต่อภาควิชาจิตวิทยา โรงเรียน และคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่